

This article discusses the current state of operation of Ukrainian mass media in the formation of national consciousness of citizens, characterized by the influence of media tools for the creation of a society ideologically – relevant system of values, carried out an analysis of information legislation for its compliance with ethical principles.

Keywords: media, information and cultural space, journalism, media policy, truth, responsibility, competence, knowledge, reality.

УДК 376-055.52:[316.3+323.25]

ББК 66.011

Лариса Рибченко

КУЛЬТУРА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

В Україні відбувається поступовий процес становлення демократичної держави та громадянського суспільства, і його дослідження є досить актуальними. У статті розглядаються основні проблеми формування та становлення громадянського суспільства в Україні, чинники, які впливають на підвищення культури відносин у громадянському суспільстві як умови розвитку дітей з особливими потребами.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадські організації, демократизація, інститут громадянського суспільства, особи з особливими потребами.

Проблема формування громадянського суспільства є однією з головних в умовах переходу від авторитарного політичного режиму до демократичного. З проголошенням незалежності в Україні розпочався активний процес формування якісно нових інститутів демократичної держави. Складовими елементами цього процесу є: утвердження принципів демократії та політичного плюралізму; забезпечення прав і свобод громадян; формування системи самоврядування; створення дієвого сектору неурядових громадських організацій; визнання засобів масової інформації важливим елементом громадянського суспільства. Під громадянським суспільством дослідники розуміють “суспільство громадян із високим рівнем економічної, соціальної й політичної культур і моральних властивостей, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини”. Тобто громадянське суспільство включає насамперед сукупність недержавних відносин, які розвиваються між соціальними інституціями, у центрі яких виступає людина. Співпраця громадянського суспільства з державою повинна відбуватися на рівноправних засадах, коли суспільні інститути мають можливість впливати та контролювати діяльність влади.

В Україні громадянське суспільство ще повністю не сформоване. Слабкість недержавних організацій та їх коаліцій, неефективність влади у вирішенні соціальних проблем, залежність бізнесу від влади особливо проявляються на місцевому рівні. За таких умов міжсекторна співпраця не завжди відбувається на партнерських засадах, має місце переважаючий одного сектору над іншим, що, зрештою, не сприяє покращенню соціально-економічного становища громади.

Україна прагне до інтеграції в європейську спільноту, а це потребуватиме серйозних зусиль від громадських організацій у напрямі розбудови інститутів громадянського суспільства, які активно включаються в процес надання допомоги людям з особливими потребами. Сьогодні держава бере на себе зобов'язання забезпечити якісною спеціальною освітою всі категорії дітей-інвалідів відповідно до міжнародних і державних документів. Разом з тим соціальний попит з боку батьків дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі батьків аутичних дітей, на систематичну та якісну медико-психолого-педагогічну допомогу, яка дає можливість надалі інтегруватися в “доросле життя”, не відповідає реаліям. Оскільки відсутні продуктивні пропозиції з боку вітчизняної психолого-педагогічної науки та практики, зміст педагогічної й профорієнтаційної роботи з дітьми в реабілітаційних закладах залежить від джерел фінансування, позиції ор-

ганів опіки, батьків, некритичної абсолютизації запозичених зі світової практики окремих реабілітаційних методів і технологій без їх необхідного наукового аналізу та фахового компетентного застосування. Сумно усвідомлювати, що в нашій державі не створена система ранньої діагностики, реабілітації, соціалізації таких дітей. Найчастіше діти з аутизмом і психоневрологічними розладами знаходяться поза навчанням. Разом із цим система надання державної допомоги дітям з розладами психічного здоров'я в цивілізованих (як прийнято нині говорити) країнах значно вирізняється від того рівня, який на цей час може запропонувати наша держава.

Формування в Україні громадянського суспільства відбувається досить повільно. Причиною такого розвитку є те, що частина суспільства просто не усвідомлює необхідність демократичних реформ. Відомо, що об'єднання ветеранів та інвалідів в Україні складає 8,3% від загальної кількості громадських організацій. Чисельність активно діючих з них громадських організацій становить близько третини від загальної кількості зареєстрованих. За результатами спільного опитування фонду "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва й соціологічної служби Центру Разумкова, "громадяни вважають, що потреба в активній громадській діяльності може в них з'явитися у разі, коли вона принесе конкретну користь їм або їхній сім'ї (37%) та якщо під загрозою опиниться життя, здоров'я чи добробут близьких і така діяльність сприятиме ліквідації цієї загрози (33%)" [1].

Надалі ми розглянемо досвід розбудови громадського суспільства на прикладі громадських організацій, які створили батьки дітей, що потребують особливих психолого-педагогічних умов у вихованні та навчанні.

У нашій країні становище людей з аутизмом залишає бажати кращого. Лише кілька місяців тому, завдяки спільній акції, проведеній МГО Фонд допомоги дітям із синдромом аутизму "Дитина з майбутнім" (голова І.Сергієнко) та Асоціації батьків дітей з аутизмом (голова Є.Панічевська), а також великій спільній роботі громадських організацій і державних чиновників, дорослі люди з аутизмом набули статусу. У листі № 4.1-08-619 від 09.11.2012, яке Міністерство охорони здоров'я України розіслало своїм регіональним управлінням, воно висловило своє занепокоєння несвоєчасною діагностикою та низьким рівнем виявлення розладів у спектрі аутизму. У міністерстві визнали, що практика, коли після 18 років аутист отримує новий діагноз – психічні розлади, у т. ч. шизофренія, – неправильна й не відповідає практиці більшості країн світу. Вік 18 років, згідно із цим документом, уже не може бути підставою для зміни діагнозу "дитячий аутизм" на шизофренію.

Дніпропетровська громадська організація інвалідів "Особливе дитинство" (голова С.Мігульова) вважає головною метою соціальний захист, реабілітацію та залучення до суспільно корисної діяльності батьків дітей з аутизмом, а також задоволення та захист їх законних прав й інтересів. Ця організація веде дуже активну юридичну роботу. На її базі постійно проходять семінари й тренінги правозахисної тематики стосовно дітей-інвалідів.

З 1 березня 2012 року у Львові працює Центр денного перебування для підлітків і дорослих осіб з особливими потребами, у тому числі з аутизмом. Центр відкрито спільними зусиллями Товариства "Родина Кольпінга" (голова К.Островська), урядової програми Німеччини та Міжнародного благодійного фонду "Реновабіс", одним з напрямів діяльності якого є допомога в працевлаштуванні осіб з особливими потребами. Головним завданням центру денного перебування є адаптація осіб з аутизмом у соціумі, вироблення навичок самообслуговування та з'ясування можливостей їхньої професійної орієнтації й зайнятості. Нині організовано систематичне відвідування центру денного перебування для 8 осіб з високим рівнем аутизму з періодичністю 5 разів на тиждень (6 год на день). Центр розрахований на людей післяшкільного віку. Паралельно з реабілітаційною роботою в Центрі здійснюється лонгетюдне дослідження підлітків з аутизмом за методикою Adolescent and Adult Psychoeducational Profile (AAPPEP) – психолого-освітнього профілю підлітків і дорослих, яка була перекладена з німецької мови й

опублікована в книзі “Реабілітація дітей зі спектром аутизму у центрі денного перебування” [2]. Це дослідження дозволяє виділити пріоритетні напрями роботи з кожною конкретною особою, розвивати сфери її найбільшого успіху, оптимізувати роботу центру загалом. У результаті роботи напрацьовано модель адаптації осіб зі спектром аутизму в суспільстві в невеликих центрах, де за рахунок великого співвідношення вихователі/діти (2 вихователі та 2 волонтери в групі до 8 осіб + індивідуальні заняття зі спеціалістами протягом денної програми) реально забезпечується індивідуальний підхід, відбувається помітний розвиток емоційної, психомоторної сфери, засвоєння й оволодіння побутових і професійних навичок. Зі старшими дітьми пріоритетним напрямом у роботі є соціально-побутова реабілітація й професійна орієнтація. Вихованці часто працюють за межами міста. Наприклад, у Пустомитах (Львівська обл.) з 2010 року існує деревообробна майстерня, де вчать людей з аутизмом працювати. Крім цього, виїжджають на ферми, де намагаються навчити вихованців обслуговуючій праці. Центр дає змогу людям з аутизмом реалізуватися, закріпитися в соціумі й повноцінно жити. Центр денного перебування є перехідним етапом для таких людей на шляху до життя в соціумі [3].

Одним з напрямів діяльності харківського Благодійного фонду “Квіти життя” (голова Н.Івашура) є створення Camphilla (“Табір на пагорбі”) – місця для спільного проживання дорослих людей з аутизмом для подальшої їхньої соціальної адаптації та навчання трудової діяльності в супроводі педагогів, адапторів, психологів, волонтерів. Це дуже своєчасний і сучасний проект, який заслуговує на те, щоб наша держава звернула на нього увагу. Організація активно працює над упровадженням інклюзивної освіти в регіоні. Так, за підтримки та супроводу цієї організації 7 дітей з психоневрологічними розладами й аутизмом пішли цього року до школи.

Громадська організація “Монтессорі-Центр реабілітації дітей-інвалідів «Соняшник»” (м. Полтава) відкрила дитячий садок і школу для дітей, що мають порушення аутистичного спектру. Робота ведеться індивідуально й на групових заняттях з дітьми. А вже раніше цих дітей перекидали із садка в садок або взагалі відмовлялися брати в дитячий колектив. У багатьох з них навіть не встановлено точний діагноз. Працюючи за спеціальними методиками, колектив ГО “Монтессорі-Центр «Соняшник»” зміг отримати плідні результати, сформувалася група дітей, готових освоювати шкільну програму. Це ще один приклад того, що коли громада опікується своїми нащадками, створює умови для їх ранньої реабілітації (від двох років), вона зможе знайти шляхи їх реабілітації.

Не можна не відзначити спільну діяльність бердянського БФ “Кольорові долоньки” (голова І.Калініченко) й Асоціації батьків дітей з аутизмом (голова Є.Панічевська) з організації та проведення некомерційного корекційно-оздоровчого табору для сімей з дітьми з особливостями в розвитку. Така робота здійснюється вже два роки. За цей час тридцять сімей з різних куточків України змогли отримати допомогу та консультації щодо подальшої реабілітації дітей.

Тернопільська громадська організація “Дзвіночки” об’єднала батьків, які готові допомагати своїм особливим дітям. Завдяки невтомній діяльності батьків, цій організації вдалося отримати приміщення для реабілітації та навчання дітей. На власні кошти членів організації був зроблений ремонт приміщення. Реабілітацію та навчання в цьому центрі проводять батьки, які здобули спеціальну освіту й тепер допомагають іншим сім’ям.

З вищенаведених прикладів можна зробити такі висновки. Для покращення розвитку громадянського суспільства, особливо розвитку батьківських громадських організацій дітей-інвалідів в Україні, нині потрібно:

- сприяння встановленню максимальної відкритості, прозорості та підзвітності суспільству органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;
- зростання соціального капіталу для підвищення рівня взаємодовіри та взаємодії в суспільстві;

- створення сприятливих умов для організації й функціонування інститутів громадянського суспільства;
- забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, зокрема, шляхом створення умов для забезпечення широкого ефективного представництва інтересів громадян в органах виконавчої влади й органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій (діалогу) із громадськістю з найважливіших питань життя суспільства й держави;
- запровадження громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття управлінських рішень та їх реалізацію;
- сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури [1].

Розбудова громадянського суспільства в Україні має орієнтуватися на європейські стандарти забезпечення та захисту прав і свобод людини, зокрема, упровадження практики належного врядування, доброчесності, відкритості, прозорості та підзвітності інститутів влади, створення умов для різноманіття суспільних інтересів, у тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних, територіальних тощо, і форм їх вираження (громадські ініціативи, суспільні рухи, асоціації, об'єднання).

Отже, громадянське суспільство в Україні має перспективи помітного, свідомого розвитку. Батьки дітей з особливими потребами – це могутня сила в розбудові толерантного демократичного суспільства.

1. Ставнійчук С. Дефіцити демократії може покрити лише активне громадянське суспільство [Електронний ресурс] / Марина Ставнійчук // Дзеркало тижня. Україна. – 2012. – № 12. – 30 берез. – Режим доступу : http://dt.ua/POLITICS/defitsiti_demokratiyi_mozhe_pokriti_lishe_aktivne_gromadyanske_suspilstvo-99715.html.
2. Островська К. О. Реабілітація дітей зі спектром аутизму у центрі денного перебування / Островська К. О., Рибак. Ю. В. – Львів : Тріада плюс, 2010. – 156 с.
3. У Львові адаптують європейські підходи у реабілітації людей з аутизмом // веб-ресурс: // <http://uzinform.com.ua/news/2012/12/11/6835.html>.

Civil society – this is one of the main elements of a democratic state. Since Ukraine is a gradual process of becoming a democratic state and civil society, then this theme is very relevant. This article reviews the main problems of formation and development of civil society in Ukraine, factors affecting it, and what should be done to improve the development of civil society in Ukraine.

Keywords: *civil society, civil organizations, democratization, civil society institutions, persons with special needs.*

УДК 821.161.2.09

ББК 87.7

Ганна Файзулліна

**СПІВВІДНОШЕННЯ КОНКОРДИЗМУ Й ДИСКОРДИЗМУ У ВЧЕННІ
В.ВИННИЧЕНКА ПРО ДУХОВНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОСНОВУ ЩАСТЯ**

У статті розглядається вчення В.Винниченка про конкордизм з позиції утвердження духовного здоров'я людства, що протиставляється дискордизму, який репрезентує “духовну недугу”. Подано приклади втілення деяких правил трактату “Конкордизм” у художньо-філософських творах письменника.

Ключові слова: *конкордизм, дискордизм, духовне здоров'я, щастя, духовна недуга, дисгармонія.*

Постановка проблеми. Духовне здоров'я людини залежить від внутрішнього світу особистості, зокрема, інтеріоризованих форм духовної культури людства – освіти, науки, мистецтва, релігії, філософії, моралі, права. Свідомість людини, її ментальність,